

Жінка, яка команду

Людмила Романова – одна з небагатьох живих ветеранів Великої Вітчизняної, znana багатьом як снайпер і кулеметниця, яка командувала чоловічим взводом. Вона пройшла від Воронежа до Києва, брала участь у форсуванні Дніпра, під час якого отримала поранення і контузію, але й після цього рвалася на фронт.

А ще ця героїчна, надзвичайно смілива жінка особисто знала головну героїню фільму «Незламна», прем'єра якого нещодавно відбулася в нашому місті, – легендарну жінку-снайпера, Героя Радянського Союзу Людмилу Павліченко. І хоча їхні зустрічі були по-фронтовому короткими, спогади про тезку залишилися в пам'яті Людмили Романової на все життя.

– Я навіть кілька разів приїздила до неї на могилу, – пригадує Людмила Миколаївна. – А наживо ми з Людмилою Павліченко зустрічалися лише двічі. Першого разу, в 1942 році, нас познайомив командир нашої групи снайперів. Ми й спілкувалися буквально кілька хвилин. Вдруге зустрілися в 44-му. Тоді я вже служила при штабі Київського військового округу. Йду на доповідь до командира, а вона мені назустріч. Зраділи, розцілувалися і всю ніч проговорили в одному з кабінетів. Саме в той день Людмилі Павліченко вручали зірку Героя Радянського Союзу. Більше зустрічей у нас не було, хоча як зараз бачу її: середнього зросту, міцну, весь час усміхнену.

На фронт пішла із 7-го класу

Життя Людмили Романової було не менш насиченим і цікавим, ніж у її фронтової колеги – героїні фільму «Незламна». На фронт вона пішла добровольцем у... 15 років.

– Мало хто вірить, що мене взяли на фронт у такому віці, – розповідає ветеран Великої Вітчизняної. – Але треба знати мій характер. Батько дуже хотів хлопчика, і коли я народилася, виховував мене як хлопчиська: навчав усьому, що вмів, ми навіть з ним на полювання разом ходили. Він замовив мені спеціальну рушницю, навчив орієнтуватися в лісі. Та, мабуть, я від народження така була. Ми жили в Рибінську. Щойно стала ходити, я тікала до лісу по ягоди. Нічого й ніколи не боялася. І в школі була «отаманом». У нашому класі навчалися тільки чотири дівчинки, решта – хлопці. Серед них я була авторитетом, а от дівчата мене не любили, весь час скаржилися на мене дорослим. Вже потім, коли я пішла добровольцем на фронт, батьки моїх однокласників ходили до мами, бідкалися, що я «потягнула» за собою всіх інших. Бо ж 11 учнів з мого класу також пішли добровольцями.

Батьківське виховання, вміння добре стріляти й поручительство вчителя фізкультури стали основою того, що дівчинку, якій не виповнилось і 16-ти, взяли на фронт. До цього кілька разів її виганяли із черги до військомату.

– Коли оголосили війну, мій батько пішов на фронт добровольцем. Через два місяці він загинув, і в грудні 1941-го я почала проситися, щоб мене також відправили на фронт. Мене не взяли

Вала взводом із 30 чоловіків

б, та допоміг наш учитель фізкультури, який підтвердив, що я вмію влучно стріляти. Коли приїхали в снайперську школу, що базувалась у місті Калініні, залишилось тільки вивчити гвинтівку і правила поведінки снайпера. За короткий час потрапила на Калінінський фронт. Коли прибула до частини за призначенням, командир подивився на мене і заявив: «Нам дитсадок не потрібен», і направив мене перевіряти кореспонденцію. Та за два дні я категорично сказала, що буду тільки снайпером. Коли ж підстрелила фашистського снайпера, всі впевнилися у моїй «профпридатності».

Згодом Людмилу направили в Рязанське піхотне училище, після закінчення якого доручили командувати взводом у Першому гвардійському стрілецькому полку.

– Зі своїми хлопцями я пройшла від Воронежа до Києва, – каже жінка. – Вони мені довіряли, бо вміла так розставити їх на позиціях, що втрат у нашому взводі

майже не було. Але під час форсування Дніпра отримала поранення в голову й контузію. Коли вийшла з госпіталю, мені не дозволили брати участь у бойових діях. Направили служити до штабу Київського військового округу. Там познайомилась зі своїм чоловіком. А після одруження і народження доньки демобілізувалась у званні капітана.

Поки очі дозволяли, ходила на полювання

Потім були часті переїзди, аж поки родина військового не осіла в Рівному. 23 роки Людмила Романова завідувала архівом на льонокомбінаті. Багато часу приділяла громадській роботі. І досі, у свої 89, займає посаду голови жіночої Ради організації ветеранів міста. А у вільний час дуже любить вишивати.

У цій жінці неймовірним чином поєднуються чоловіча відвага і жіноча м'якість. Про це свідчать і її захоплення. Показуючи свої улю-

блені вишиті власноруч картини, ветеран пригадує, що донедавна ще ходила на полювання нарівні з досвідченими мисливцями-чоловіками.

– Перестала, коли зробили другу операцію на оці, – каже вона. – А до того весь час їздила на полювання. У нашій групі мисливців я була єдиною жінкою. В основному полювала на зайців та качок, та були й інші трофеї: одного разу довелося навіть кабана підбити, хоча на те полювання потрапила випадково. Всіх посадили на основних стежках, де мав іти кабани, а мене між ними. Але коли звір побіг, щось тріснуло, він розвернувся і пішов прямо на мене. Добре, що перед цим пояснили, що стріляти треба або у вухо кабанові, або в око. Згадала урок, вистрелила і потрапила прямо у вухо – звір упав одразу.

Нагород у Людмили Миколаївни, як то кажуть, цілий іконостас. Серед багатьох відзнак – орден Червоної Зірки і Вітчизняної війни 1 і 2-го ступенів, медалі «За відвагу», «За бойові заслуги» – усіх не перелічити.

На стінах – чудові вишиті пейзажі. У спогадах – цікаве, непросте життя, сповнене сміливих, неординарних вчинків.

– Ви не пишійте про мене, – просить ветеран. – Я не люблю цього.

Проте я не змогла пообіцяти зважити на це прохання, адже поряд із нами живе людина, яка пройшла через пекло війни ще зовсім юною дівчинкою, вижила в ньому і зберегла спогади, які ми маємо передати нащадкам.

Неля ЗАБОЛОТНА
(архів «7 днів», 2015 р.)